

Спіс літаратуры

1. **Творогов, О. В.** Археография и текстология древнерусской литературы / О. В. Творогов. – М.; СПб. : Альянс-Архео, 2009. – 280 с.

2. **Рамазанова, Н. В.** Нотированные рукописные книги древнерусской традиции / Н. В. Рамазанова. – СПб. : Рос. нац. б-ка, 2012. – 311 с.

3. **Ясіновський, Ю.** Українські та білоруські нотолінійні Ірмолоі XVI – XVIII століть : кат. і кодик.-палеогр. дослід. / Ю. Ясіновський. – Львів : Місіонер : Ін-т українознавства НАН України, 1996. – 622 с.

4. **Дожина, Н. И.** Рукописная культура и певческие традиции старообрядчества в Беларуси / Н. И. Дожина // Весті Беларус. дзярж. акад. музыкі. – 2003. – № 4. – С. 41 – 45.

5. **Густова, Л. А.** Белорусские Ирмологионы как отражение средневековой певческой традиции / Л. А. Густова // Пытанні мастацтвазнаўства, этналогіі і фалькларыстыкі. Вып. 8 / Ін-т мастацтвазнаўства этнаграфіі і фальклору імя К. Крапівы НАН Беларусі ; навук. рэд. А. І. Лакотка. – Мінск : Права і эканоміка, 2010. – С. 151 – 156.

6. **Ясіновський, Ю.** Питання музичной формы у піснеспівах сакральнай моадіі східнага обряду (за нотолінійнымі транскрыпцыямі раньнямоадэрнай добі) / Ю. Ясіновський // Украінська музыка. – 2012. – № 2 (4). – С. 41 – 54.

7. **Фролов, С. В.** Многораспевность как типологическое свойство древнерусского певческого искусства / С. В. Фролов // Проблемы русской музыкальной текстологии: по памятникам русской хоровой литературы XII – XVIII в. : сб. науч. тр. / Ленингр. гос. консерватория ; сост. А. С. Белоненко. – Л., 1983. – С. 12 – 45.

8. **Ефимова, И. В.** Логос и мелос в знаменном распеве / И. В. Ефимова. – Красноярск, 2008. – 234 с.

9. **Триодь цветная.** – М. : Московская Патриархия, 1992. – 672 с.

Ірына ЖУКОЎСКАЯ,
кандыдат мастацтвазнаўства.

Артыкул паступіў у рэдакцыю 4 мая 2017 г.

Новае прачытанне

СІМВОЛІКА Ў ТВОРЧАСЦІ УЛАДЗІМІРА КАРАТКЕВІЧА НА ПРЫКЛАДЗЕ МАЛОЙ ПАЭМЫ “ГУЛЯНКА Ў ДЭКАРАЦЫЯХ”

Калі мы звярнуліся да ідэі напісання матэрыялу, прысвечанага семіятычнаму аналізу малой паэмы “Гулянка ў дэкарацыях” Уладзіміра Караткевіча, ужо былі апублікаваны тры нашы артыкулы, дзе тэкст паэмы падрабязна інтэрпрэтаваўся і агаясамліваўся ў паралелі з эпизодамі рамана “Хрыстос прыямліўся ў Гародні” на аснове здымак гістарычнай мастацкай кінастужкі. Была таксама ажыццёўлена аўтарская пастаноўка паэмы, у аснове якой ляжаў паказ здрадніцтва апосталаў і вернасці Выратавальніку Іуды і Фамы, якія засталіся з ім і “пакінулі праўду” ў рукапісе пра Юрася Братчыка, названага царквой “ілжэ-Хрыстом” [3, с. 9]. Паводле сцэнічнага варыянта пастаноўкі быў зроблены студыйны аўдыязапіс. Творчую задуму аўтара, тэатралізаванае прадстаўленне і аўдыязапіс здзейснілі ў 2013 – 2014 гг. студэнты Беларускага дзяржаўнага ўніверсітэта культуры і мастацтваў, выпускнікі 2015 г. На той час аўтар артыкула была пераканана, што пройдзены ўсе “сцяжынкi”, бачныя праз мастацкі тэкст паэмы “Гулянка ў дэкарацыях” У. Караткевіча. Аднак...

Шэраг жыццёвых абставін, як здавалася, выпадковых, імкненне да пастаяннага спасціжэння новага далі падставы для перагляду знакава-сімвалічнага пласта і раскрыцця новай інтэрпрэтацыі твора.

Літаратурная спадчына У. Караткевіча неабсяжная. Адным з першых да аналізу кірункаў яго творчасці звярнуўся А. Русецкі [5]. Для разумення глыбінных вобразаў творчасці пісьменніка ўяўляе навуковую каштоўнасць зборнік матэрыялаў міжнароднай канферэнцыі “Уладзімір Караткевіч і яго творчасць у еўрапейскім культурным кантэксце”, якая адбылася ў 1995 г. у Оршы (Мінск, 2000). Пры напісанні гэтага артыкула асабліваю цікавасць выклікалі змешчаныя ў зборніку матэрыялы В. Локуна [5], Е. Лявонавай [4] і А. Сцяпанавай [9], прысвечаныя разгляду тэксту рамана “Хрыстос прыямліўся ў Гародні”. Так, А. Сцяпанова ўплэўнена, што ў творы прысутнічаюць рысы еўрапейскага постмадэрнізму – прыныцы калажу і інтэрпрэтацыі імён [9, с. 62], што сведчыць пра зварот пісьменніка да агульнасусветнай тэндэнцыі яшчэ ў сярэдзіне 1960-х гг., у часы “жалезнай заслоны”. Адзін з цікавых кірункаў у інтэрпрэтацыі рамана даследчыцы А. Сцяпановай – імкненне Юрася Братчыка да процілеглых жаночых вобразаў.

На пачатку XXI ст. з’явілася шмат манаграфій, прысвечаных разбору твораў і асобы У. Караткевіча ў кантэксце беларускай культуры не толькі аднадумцаў-сучаснікаў А. Мальдзіса, А. Ненадаўца, але і прыхільнікаў яго творчасці.

ці сярод даследчыкаў – П. Банцэвіча, Д. Марціновіча і інш.

Драматычныя і мастацкія творы У. Караткевіча карысталіся папулярнасцю ў кінамастацтве часоў БССР і застаюцца запатрабаванымі на сучасных сцэнічных пляцоўках: спектаклі “Хрыстос прыязмліўся ў Гародні” Беларускага дзяржаўнага маладзёжнага тэатра (пастаноўка В. Катавіцкага, 1999), “Каласы пад сярпом тваім” Рэспубліканскага тэатра беларускай драматургіі (пастаноўка В. Анісенкі, 2008), “Ладдзя роспачы” Беларускага дзяржаўнага тэатра лялек (пастаноўка А. Ляляўскага, 2013), “Дзікае паляванне караля Стаха” Беларускага дзяржаўнага тэатра юнага гледача (рэжысёр У. Савіцкі, 2016); мастацкія кінастужкі “Жыццё і ўзнясенне Юрася Братчыка” (рэжысёры У. Бычкоў, С. Скварцоў, 1968), “Дзікае паляванне караля Стаха” (рэжысёр В. Рубінчык, 1979), “Чорны замак Альшанскі” (рэжысёр М. Пташук, 1984), тэлеспектакль “Лісце каштанаў” (рэжысёр У. Забэла, 1982) і інш.

Кожная пастаноўка паводле твораў У. Караткевіча змяшчае таямніцу, якую рэжысёру трэба разгадаць падчас сцэнічнага і экраннага ўвасаблення. Найчасцей яна заключаецца ў тым, што гістарычныя падзеі адбываюцца па-за межамі сцэны, а ўся ўвага аўтара звернута да спадзяванняў, турбот і пачуццяў Героя. Унутраны свет персанажаў робіцца Сусветам, і таму складана пабудаваць яскравае, змястоўнае, сэнсазмяшчальнае мізансцэнічнае дзейства, у якім не размяжоўваюцца рэальнасць і летуценні, характэрныя для ўяўнага свету персанажаў. Праблема пастаноўкі твораў У. Караткевіча ў тым, што фантазмагарычны свет пераплецены з побытавым фонам сучаснасці і часам складана вызначыць, як правесці паміж імі мяжу і ці трэба яе праводзіць, каб не парушыць структуру твора. Змяшчэнне рэальнасці ва ўяўны свет адбываецца ў творах “Дзікае паляванне караля Стаха”, “Чорны замак Альшанскі” і, вядома, у паэме “Гулянка ў дэкарацыях”.

Структурны аналіз малой паэмы выявіў новыя якасці, схаваныя ў тэксце твора. Сюжэт заснаваны на паўсядзённасці кінагрупы, якая задзейнічана на здымках гістарычнага фільма “Жыццё і ўзнясенне Юрася Братчыка”.

Жанр паэмы набліжаецца да іранічнага памфлета, дзе сустракаюцца кпіны з ганарлівасці кіраўнікоў і самой здымачнай групы: “Хвала рэжысёру, / Што прыцягнуў пад Гародню горы! / Волат! / Мог бы спрацацца з Сам-со-манам!”, “Слава касцюмерам, / Грымёрам, актёрам, / А найбольшая таму, хто даў у крэдыт!”, “Бач, апостал Павал цягне віно!” [1, с. 106]. Тэкст і персанажы рамана “Хрыстос прыязмліўся ў Га-

родні” больш падрабязна раскрываюць паэму, таму пры дапамозе структурнага аналізу можна інтэрпрэтаваць вобразы разгляднага лірычнага твора.

Раман “Хрыстос прыязмліўся ў Гародні” названы У. Караткевічам гістарычнай хронікай. У творы з пункту гледжання каштоўнасцей беларускай культуры і жыцця горада XVI ст. перасэнсоўваецца евангельскі сюжэт. Прысутнічае памфлетная плынь, што выкрывае хрысціянскіх служак у эпоху сцвярджэння ў Еўропе гуманізму, у час з’яўлення руху за станаўленне нацыянальнай самасвядомасці. Іронія над евангельскай гісторыяй перарастае ў гімн гуманістычнаму ідэалу, што суправаджаецца здрадніцтвам дзесяці апосталаў і падтрымкай ідэй Хрыста рамеснікамі, беднымі сялянамі, апосталамі Іудам і Фамой – “ганебнымі” ў евангельскім тэксце, але “вернымі”, паводле рамана, выбранаму шляху Хрыста – Юрася Братчыка.

Такая ж праблема сумяшчэння здымак гістарычнага фільма і ўвасаблення гістарычных падзей на аснове сюжэта рамана “Хрыстос прыязмліўся ў Гародні” назіраецца і ў малой паэме “Гулянка ў дэкарацыях”: сучаснае культурнае асяроддзе раптоўна змяняецца гістарычнай рэканструкцыяй сярэднявечнай Гародні. У фінале чытач асэнсоўвае здрадніцтва не толькі ў межах сюжэта твора, але і ў яго адвечным разуменні праз аб’якавасць людзей да ўсяго, што адбываецца вакол. Менавіта аб’якавасць апосталаў да лёсу Хрыста стала рухавіком у адмаўленні вернасці яго ідэям. У. Караткевіч расшыфроўвае аб’якавасць як адмову ад затраты асабістых духоўных сіл: “Адно кепікі строяць з тых, хто працуе, да за бабамі” [3, с. 478]. Здрадніцтва Хрысту як увасабленню ідэала чалавечай годнасці найперш адлюстроўваецца ў выбары апосталамі ўтрыманскага жыцця – добрай ежы, уцех, адмовы ад цяжкіх абавязкаў. А. Ненадавец піша ў манаграфіі, прысвечанай творчасці У. Караткевіча: “У жыццёвых сітуацыях многае заўсёды вырашалася куды больш проста і праязічна, без усялякай там высокай патэтыкі, рыторыкі для жыцця і г. д. Чалавек працы, у залежнасці ад усялякіх выпрабаванняў і цяжкасцей, навучыўся даражыць жыццём і проста так развітвацца з ім не жадаў. Нават у імя высокай ідэі. Каб ён на гэта пайшоў, яму трэба было паверыць у гэтую высокую ідэю, а да такога яго мог прывесці герой, якому... паверыў бы чалавек працы, пайшоў бы за ім на злом галавы, на змаганне, на бітву, нават заведана ўсведамляючы, да якога трагічнага фіналу, да якога завяршэння яна можа прывесці” [6, с. 137]. Таму неаб’якавасць – гэта першы паказчык суперажывання, неўтрыманскага разумення жыцця, калі мы накіраваны не забі-

раць, а аддаваць. У духоўным дзеянні аддавання і змяшчаецца асноўны прынцып і мецэнацтва, і творчасці.

Разгляд здрадніцтва як выніку ўтрыманства дае падставы меркаваць, што гэта не толькі асабістая праблема. Праблема выбару ўздываецца і хрысціянскай традыцыяй – вера чалавека грунтуецца на імкненні пакаяцца ў грахах. Чалавек просіць у Бога даць сілы быць моцным, абяцае заставацца верным добрым намерам, каб пасля зноў вярнуцца да здрады, найперш сабе самому. Ці не ў праблеме здрадніцтва адвечны сэнс хрысціянства? Шлях адвечнай грахоўнасці робіцца падмуркам чалавечага жыцця. Мы зноў і зноў сустракаемся з гэтай праблемай і, здаецца, яна будзе бясконцай. Пра яе вырашэнне распавядае будыйская прыпавесць: «Адзін з вучняў спытаў Буду, ці магчыма наблізіцца да Яго. Бо адзін з набліжаных да Настаўніка мае і дом, і слуг, і жонак, і багацце. Вучань жа ад усяго адмовіўся, каб быць побач з Настаўнікам, і ўсё роўна не лічыцца набліжаным. На яго пытанне Буда адказаў: “Усё ў тваёй галаве”». Магчымасць быць незалежным ад матэрыяльнага – гэта прынцып духоўнага пачатку чалавека, стымул для яго духоўнага росту і набыцця сапраўднага, паўнаватарскага жыцця.

Для разгляду праблемы здрадніцтва ў паэме “Гулянка ў дэкарацыях” звернемся да сюжэта аповесці “Дзікае паляванне караля Стаха”, дзе трагедыя суправаджае лёс шматлікіх пакаленняў у адказнасці за ўчынак, які здарыўся некалькі стагоддзяў таму. У адказнасці за ўчынак хаваецца магчымасць даравання. Так, галоўная гераіня аповесці прымае лёс і гатова зрабіць усё, каб пазбавіцца адчування віны з-за свайго продка. О. Шпенглер у знакамітай працы “Заняпад Еўропы” назваў пачуццё віны асноўным кіроўным сімвалам еўрапейскай цывілізацыі. Здрадніцтва таксама разглядаецца як важны сімвал у вызначэнні каштоўнасцей еўрапейскай культуры. Магчыма, у гэтым выпадку абьякаваць – больш значны грэх, чым здрадніцтва, бо ад яго чалавек пакутуе, а ад абьякаваць, наадварот, атрымлівае бесклапотны спакой, скарыстоўвае прынцып утрыманства як прынцып мыслення і кірунку дзейнасці. У Караткевіч падкрэслівае ў тэксце паэмы “Гулянка ў дэкарацыях”, што здрадніцтва адбываецца з-за абьякавых паводзін і маўчання. “*Пеўня крык – цішыня, разлілося святло – цішыня, цішыня... Мёртвым сном войска мёртвае спіць на зямлі. Мо, манголы прайшлі? Мо гуны прайшлі?*” [1, с. 109].

Адна з важных плыняў паэмы і рамана – тэма кахання Героя. У паэме яна раскрываецца вельмі павярхоўна, нават саркастычна, бо пачынаецца як песня блазнерству, богу Дыянісу: “*Слаў-*

ся ў вышніх, лаза! / Слаўся, лаза. / Слаўся тая, што дорыць каханню сілу, / Слаўся тая, што гора паможа заліць...” [1, с. 107]. У рамане каханне становіцца адным з асноўных памкненняў Героя ў дасягненні шчасця. “*Закінуўшы твар, яна глядзела яму ў вочы, як на святую статую, што раптам ажыла*” [3, с. 209]. Важную інтэрпрэтацыю ў рамане двух рознапалярных вобразаў жанчын, закаханых у Юрася Братчыка, дае А. Сцяпанавя. Адна з іх – схільная да жыццёвага разліку, неўтаймаваная ў жаданні быць побач з Юрасём Магдалена, другая – чыстая, не падпарадкаваная жорсткасці жыцця Анея. Абедзве кахаюць Героя, аднак Магдалена саступае са шляху за Хрыстом. І тлумачыць гэта тым, што будзе ісці за ім употай: “*Я пайду за табою непрыкметна. Проста таму, што не магу іначай. <...> Я не ведаю, як памагчы табе. Але і пакінуць не магу*” [3, с. 371]. Можа, так і дзейнічае падсвядомасць чалавека – мінулага не існуе, або яно заўсёды побач з намі. Магдалена – вобраз, які застаецца ў памяці Героя і будзе падмацоўваць яго мары пра нерастрачаныя пачуцці больш, чым жанчына, якая знаходзіцца побач. І таму каханне ў У Караткевіча – гэта імкненне да недасягальнага, блуканне на адлегласці. Так, вобраз кахання ствараюць дзве жанчыны, якія неадступна прыцягваюць Героя да сябе.

У фінале тэкстаў рамана і паэмы прысутнічаюць вобразы, што сімвалізуюць здрадніцтва: тупат падкоў, крык пеўня і цішыня. Так, тупат падкоў звязаны з хвядрапрынашэннем, якое праводзілі язычнікі ў рамане падчас Чорнай імшы: “*Гэта было падобна на прыглушаныя, слізготныя крокі дзесяткаў маленькіх ног, сярод якіх часам выдзяляліся цяжкія, нібы ішла вялікая жывёла*” [3, с. 317 – 318]. У тэксце паэмы больш дакладна гучыць пошчак капытоў як сімвал інквізіцыі, ён атаясамліваецца з пакланеннем золату і продажам душы д’яблу: “*Проста ў д’ябла капыта / Рэквізітарам п’яным рупна падбітае...*” [1, с. 108].

Наступны вобраз, які сустракаецца ў тэксце рамана і паўтараецца ў паэме, – гэта “пеўня крык”. Ён адразу адсылае нас да евангельскага здарэння – трохразовага адмаўлення ад Хрыста Пятра, яго здрадніцтва. У Караткевіч наўмысна падкрэслівае крык пеўня як цытаванне біблейскага тэксту.

Яшчэ больш грунтоўна прапанаваны вобраз раскрывае А. Ненадавец: “Сонечная прырода пеўня асабліва яскрава адлюстравалася ў хрысціянскіх вераваннях. На фрэсцы адной з рымскіх катакомбаў па баках Хрыста, намалёванана ў выглядзе антычнага пастыра, стаяць два пеўні. У раннехрысціянскай легендзе апавядаецца, што Хрыстос уваскрэс пасля першага крыку пеўня.

Шырока вядома і евангельскае паданне, паводле якога певень сваім крыкам пракляў здрадзіўшага Хрысту апостала Пятра. Матыў птушкі, якая сваім крыкам разганяе нячыстую сілу і адпалохвае мерцвякоў, стварае кульмінацыю ў шэрагу казак, пастаянна прысутнічае ў былічках” [6, с. 92]. Таму пеўня крык – гэта надзея чалавека на перамогу над слабасцямі праз сілу духу.

І трэці вобраз – цішыні – акцэнтуюцца ў тэксце рамана і ў малой паэме як сімвал спусташэння і марнасці ўсіх намаганняў герояў, якія прайшлі праз падзеі рамана і малой паэмы.

“Толькі Якуб Алфееў, як заўсёды недарэчы, па чаў справаваць голас.

Гора табе, Серазін... Го-ра... Гора табе, Віф-саіда.

І так яны зніклі за ўзгоркам. Некаторы час яшчэ даносіўся мядзведжы, яловы голас. Пасля засталіся толькі цішыня і зарыва” [3, с. 497].

З вобразамі цішыні мы яшчэ раз сустракаемся ў паэме: *“Пеўня крык. / Цішыня. / Разлілося святло. / Цішыня”* [1, с. 109].

Уладзімір Караткевіч успрымаў цішыню парознаму. А. Ненадавец адзначае апісанне прыроды ў яго ранняй аповесці *“У снягах драмае вясна”*, дзе цішыня – прыкмета гармоніі прыроды і свету чалавека: *“Якая цішыня! Якая вялікая цішыня!”* [6, с. 53]. У больш сталых творах яна звязана з апісаннем самага жудаснага страху. Прывядзем урывак з аповесці *“Дзікае паляванне караля Стаха”*: *“Зноў, як у той раз, бязгучна ляцелі яны [туманныя сілуэты коннікаў] перада мною страшэннымі скачкамі проста ў паветры. І поўнае маўчанне, быццам я аглух, вісела над імі”* [2, с. 306]. М. Рэрых таксама ўспрымаў цішыню як розныя станы чалавека: *“Ёсць два віды цішыні: бездапаможная цішыня інертнасці, якая сімвалізуе сабой распад, і цішыня магучнасці, якая кіруе гармоніяй жыцця”* [7, с. 50]. У семіятычнай прасторы твораў У. Караткевіча цішыня – гэта эмацыйны стан напружанага чакання, які ўвасабляецца праз жах, гібель надзей і бязладдзе. Менавіта так вырашаны фінал паэмы *“Гулянка ў дэкарацыях”* і так пазначаны пачатак рамана *“Хрыстос прыязмліўся ў Гародні”*: нікога не засталася, акрамя верных Хрысту апосталаў Іуды і Фамы. *“І замыслілі мы пакінуць праўду. Мож, яна дойдзе, калі пачнуць кананізаваць не ў святыя, а ў Людзі”* [3, с. 10]. Цішыня напружанага чакання замяняецца стваральнай цішынёй творчасці – напісання Евангелля.

На падставе семіятычнага метаду пры разглядзе асноўных катэгорый знакава-сімвалічнай прасторы паэмы У. Караткевіча былі вылучаны наступныя структуры:

– падвоены вобраз кахання – дзве жанчыны, розныя ў поглядах, прывабліваюць Героя. Ка-

ханне непадуладнае свядомасці – побач з рэальнай постаццю будзе крочыць яе Цень;

– вобраз абыякавасці, які ідзе ад звычкі ўтрыманства. Аўтар падкрэслівае ў паводзінах Героя, што годны чалавек жыве прынцыпам аддачы, як духоўнай, так і матэрыяльнай;

– вобраз здрадніцтва як вынік абыякавасці да свайго асяроддзя вызначае ў тэксце некалькі з’яў: цішыню як напружанае чаканне, крык пеўня як сімвал духоўнага пакарання і выратавання, пошчак конскіх капытоў – вобраза Д’ябла, які забірае душы чалавечыя падчас жудаснага шабашу.

У выніку адзначым, што чытаць творы Уладзіміра Караткевіча неабходна па-беларуску, каб адчуць непаўторны аўтарскі стыль. Беларускім даследчыкам важна раскрываць каштоўнасць творчасці праз яе інтэрпрэтацыю, каб даць новае жыццё літаратурнай спадчыне Уладзіміра Караткевіча сярод набыткаў іншых народаў.

Спіс літаратуры

1. Караткевіч, У. Гулянка ў дэкарацыях (малая паэма) // Быў. Ёсць. Буду: кніга паэзіі / У. Караткевіч. – Мінск: Маст. літ., 1997. – С. 106 – 109.
2. Караткевіч, У. Зямля пад белымі крыламі: нарыс. Дзікае паляванне караля Стаха: аповесць / У. Караткевіч. – Мінск: Юнацтва, 1995. – С. 183 – 367.
3. Караткевіч, У. С. Хрыстос прыязмліўся ў Гародні: Евангелле ад Іуды: рамана / У. С. Караткевіч. – Мінск: Маст. літ., 2007. – 589 с.
4. Леонова, Е. “С тобой, как с деревом побег, срелась”: Образ Марии Магдалины в романе В. Караткевича “Хрыстос прыязмліўся ў Гародні” и мировой литературный опыт / Е. Леонова // Уладзімір Караткевіч і яго творчасць у еўрапейскім культурным кантэксце: мат-лы Міжнар. навук. канф., Орша, 24 – 25 ліст. 1995 г. – Мінск, 2000. – С. 168 – 183.
5. Локун, В. У пошуку маральнага ідэалу. Проза Уладзіміра Караткевіча / В. Локун // Уладзімір Караткевіч і яго творчасць у еўрапейскім культурным кантэксце: мат-лы Міжнар. навук. канф., Орша, 24 – 25 ліст. 1995 г. – Мінск, 2000. – С. 133 – 152.
6. Ненадавец, А. М. Уладзімір Караткевіч: прырода, фальклор і творца / А. М. Ненадавец. – Мінск: Беларус. навука, 2015. – 423 с.
7. Рерих, Н. Пути благословения / Н. Рерих. – Минск: Университетское, 1991. – С. 49 – 52.
8. Русецкі, А. У. Уладзімір Караткевіч: праз гісторыю ў сучаснасць: нататкі літ. творчасці / А. У. Русецкі. – Мінск: Маст. літ., 1991. – 287 с.
9. Сцяпанав, А. Рысы еўрапейскага постмадэрнізму ў творах Уладзіміра Караткевіча (на матэрыяле рамана “Хрыстос прыязмліўся ў Гародні”) / А. Сцяпанав // Уладзімір Караткевіч і яго творчасць у еўрапейскім культурным кантэксце: мат-лы Міжнар. навук. канф., Орша, 24 – 25 ліст. 1995 г. – Мінск, 2000. – С. 58 – 62.

Вольга ГУЦЬКО,
дацэнт кафедры культуралогіі
Беларускага дзяржаўнага ўніверсітэта
культуры і мастацтваў,
кандыдат культуралогіі.

Артыкул паступіў у рэдакцыю 10 студзеня 2017 г.